

NEW YORK TIMES BESTSELLER

MEISTER- VÖLTSIJA

PÕNEVUSROMAAN

B. A. SHAPIRO

B. A. Shapiro
THE ART FORGER: A Novel
2012

*Raamatu eesti keeles kirjastamise õigus kuulub
eranditult kirjastusele ERSEN.
Selle raamatu reprodutseerimine, tõlkimine ja levitamine
ilma valdaja loata on õigusvastane
ja seadusega karistatav.*

Tegemist on väljamõeldisega. Kuna kogu ilukirjanduse puhul põhinevad kirjanduslikud tajud ja sissevaated kogemustel, on kõik nimed, karakterid, kohad ja sündmused kas autori kujutlusvõime vili või on neid kasutatud loominguks.

Kaane kujundanud Reet Helm
Toimetanud Anu Murakas
Korrektor Inna Viires

First published in the United States under the title:
THE ART FORGER: A Novel

Copyright © 2012 by Barbara A. Shapiro
Published by arrangement with Algonquin Books of Chapel Hill,
a division of Workman Publishing Company, Inc., New York.
All rights reserved.

© 2017 Kirjastus ERSEN

M10331217
ISBN 978-9949-87-011-0

Kõik kirjastuse ERSEN raamatud ja e-raamatud on saadaval veebipoest
www.ersen.ee

Danile, kes kunagi alla ei andnud

Iga maal on eelkõige kunstniku kujutlusvõime vili;
seda ei tohiks iialgi kopeerida.

– EDGAR DEGAS

GARDNERI RÖÖVI 21. AASTAPÄEV

Ajaloo suurim kunstirööv endiselt lahendamata

Boston, MA – 1990. aasta 18. märtsi varajastel hommikutundidel tungisid kaks politseinikeks rõivastatud meest Isabella Stewart Gardneri muuseumi, sidusid kaks valvurit kinni, panid neile tropid suhu ning varastasid kolmteist kunstitööd, mille koguväärtus täna on üle 500 miljoni dollari.

Nende hulka kuulusid sellised hindamatud meistriteosed nagu Rembrandti „Torm Galilea järvel”, Vermeeri „Kontsert” ja Degas’ „Pärast vanni”. Vaatamata politseitöö tuhandetele tundidele, aegumisstatuudile ja lubatud 5 miljoni dollari suurusele hüvitisele ei ole neid kunstitöid üles leitud.

Viimase kahekümne aasta jooksul on FBI uurinud teadaolevaid kunstivargaid, organiseeritud kuritegevusega seotud kahtlusaluseid, rahvusvahelist terrorismi ja katoliku kirikut. Agendid jälgisid juhtlõngu Ühendriikides, Euroopas ja Aasias. Kahtlusaluste hulka kuulusid ühe politseiohvitseri poeg, Iiri Vabariiklik Armees, Whitey Bulger ja Bostoni maffia, üks antiigikaupmees, üks Scotland Yardi informaatore ja üks New York City oksjonipidaja. Kedagi ei ole arreteeritud.

Gardneri Muuseum palub, et kõik, kellel on mingit informatsiooni kadunud kunstitööde asukohast, võtaksid ühendust FBI Bostoni keskusega.

Boston Globe
17. märts 2011

Üks

Astun sammu tagasi ja uurin maale. Neid on siin üksteist, kuigi Amul on neid sadu, võib-olla tuhandeid. Kavatsen talle näidata ainult töid oma akende seeriast. Või ka mitte. Tõmban taskust mobiili ja vaatan kella. Võin ikka veel ümber mõelda. Võtan ära „Torni”, ülimalt realistliku maali Hancoci hoone peegeldusest klaasil, ja asendan selle „Kõnniteega”, abstraktsiooniga Commonwealth Avenuest, nähtuna läbi esimese korruse salongi eendakna. Siis vahetan need jälle tagasi.

Olen töötanud akende seeria kallal üle kahe aasta, tuhnides linnas ringi oma visandiploki ja Nikoniga. Kirikuaknad, peegelaknad, Bostoni kõikjal leiduvad eendaknad. Suured, väikesed, vanad, katkised, puu- ja metallraamidega. Aknad väljast sisse ja seest välja vaadatuna. Eriti armastan ma aknaid hilistel talvepäraslõunatel, enne kui mõni seesolija märkab tumenevat taevast ja rulood kinni napsab.

Riputan „Kõnnitee” „Torni” kõrvale. Nüüd on neid tosin, kena ümmargune arv. Aga on see õige? Liiga palju ja talle tundub see ülepakutud. Liiga vähe – ja ta ei saa pihta mu hingusele ei sisus ega stiilis. Valida on nii raske. See on üks paljudest põhjustest, miks ateljee-külastused mu nii närviliseks teevad.

Ja mis värk selle külastusega üldse on? Olen kunstimaailma paaria, teise nimega Suur Teeskleja. Olen olnud seda peaaegu kolm aastat. Ja äkki on teel minu pööningule maailmakuulsa galerii Markel Gomanik Aiden Markel. Seesama Aiden Markel, kes kõigest paari kuu

eest vaevalt tunnistas mu olemasolu, kui galeriist läbi astusin, et uut väljapanekut vaadata. Ja nüüd äkki on ta läbinisti sõbralik ja meelitav ning küsib näha mu viimaseid töid, jättes oma peene Newbury Streeti galerii sinnapaika, et hinnata minu pilte, nagu ta ütles, „*in situ*”.

Heidan pilgu üle ruumi kahe molbertile pandud pildi poole. Ühe neist, „Pärast vanni”, millel on vannist välja roniv alasti naine ja teda ümmardav rõivastes teenijanna, maalis Edgar Degas üheksateistkümnenenda sajandi lõpus; selle versiooni siin on maalinud Claire Roth kahekümne esimese alguses. Teine maal on alles poolvalmis: Camille Pissarro „Köögiljajaed õitsvate puudega, kevad, Pontoise” *à la* Roth. Nende maalimise eest maksab mulle Reproductions.com, seejärel müüb maalid kümnekordse hinnaga internetis maha kui „täiuslikud koopiad”, mille „ehtsust suudab tuvastada üksnes kunstiajaloolane”. Need ongi mu viimased tööd.

Pöördun tagasi oma akende poole, sammun edasi-tagasi, kissitan silmi, sammun veel. Need lihtsalt peavad kõlbama. Viskan kulu- nud Mehhiko vaiba üle nurgas vedeleva käkras madratsi, siis hakkab kokku korjama terves stuudios laiali olevaid musti nõusid ja viskan need kraanikaussi. Kaalun nende pesemist, kuid otsustan seda mitte teha. Kui Aiden Markel tahab *in situ*, siis *in situ* ma talle ka annan. Kuid täidan siiski kausi pähklikega ning võtan välja pudeli valget veini – mitte kunagi punast ateljeekülastustel – ja kaks klaasi.

Longin ateljee eesossa ja vaatan Harrison Avenuele avanevast aknareast välja. Sama vaade, mis maalil „Pööning”. Veetsin sellel kohal hulga aega, teeseldes oma viimase pildi kallal töötamist, kuid peamiselt unistades, spioneerides, viivitades. Siin on neljas korrus ning kõik kuus minu ees olevat akent algavad kahe jala kõrgusel põrandast ja nende ülemine äär asub kaks jalga allpool viieteistkümne jala kõrgust lage.

See hoone oli kunagi vabrik – siin tehti taskurätte, rääkis mulle üks vana olija. Kuid vanad olijad pole tuntud oma tõetruuduse tõttu, nii et need võisid olla ka kübarad või traksid või polnudki siin üldse mingit vabrikut. Nüüd on siin kunstiateljeede küülikukoloonia, millest mõnes ka elatakse, nii nagu minu omas. Muidugi on see seadusevastane – aga odav.

Meedia jõulise reklaami kohaselt on SOWA – Lõuna-Washington – uus trendikas piirkond Bostoni South Endi lõunatipus. Selle põhjaosa oli uus trendikas piirkond umbes kümme aastat tagasi. Aga minu jaoks ja ka kõigi teiste jaoks, kes siin mingil määral aega veedavad, on see kõigest punkt kahe osariigi vahel. Laohooned, riigi üürimajad, kuulus kodutute varjupaik ja mahajäetud võrkpalliplatsid moodustavad ümbruskonna aluspõhja, mida juhuslike rõugearmidena märgistavad kallid restoranid, kunstigaleriid ja endisaegsed turvaliselt projekteeritud elumajad. I-93de möirgamine on nii lakka-matu, et kostab nagu vaikus. Ma ei tahaks kusagil mujal elada.

All pöörab Aiden Markel oma viljalal graatsilisel sammul ümber East Berkely nurga. Isegi poole kvartali kauguselt võin näha, et ta kannab täiusliku lõikega pükse – kõige tõenäolisemalt linaseid – ja arvatavasti 500-dollarilist särki. On kaheksakümmend viis kraadi Fahrenheiti järgi hilisel suvisel pärastlõunal ja see mees näeb välja nii, nagu oleks ta oma Back Bay kondost tänavale astunud jahe-dal septembrihommikul. Ta võtab mobiili välja, heidab pilgu minu majale ja puudutab ekraani. Mu telefon heliseb.

KORIDORIDES JA TREPIKODADES pole kliimaseadmeid ega lifti. Kui jõuame neljandale korrusele, on Markeli hingamine ühtlane ja rõivad laitmatud. On selgelt näha, et mees veedab aega spordisaalis. Rääkimata sellest, et ta pole rääkimist katkestanud sellest hetkest saadik, kui teda uksele kohtasin. Keegi ei oskaks arvata, et kolme aasta jooksul oleme omavahel vaevalt mõne sõna vahetanud.

„Käisin mõne päeva eest siinsamas nurga taga,” ütleb Markel, jätkates oma seltskondliku vestluse lobedat monoloogi. „Dedham ja Harrison. Vaatasin Pat Hirsi uusimat projekti. Sa tead ju teda, eks?”

Raputan pead – ei tea.

„Ta töötab sillutisekividega. Väga andekas.”

Tõmban lahti laia kahe poolega terasukse.

Markel astub üle läve, hingab sügavalt sisse ja suleb silmad. „Töötava kunstniku ateljee lõhnaga pole miski võrreldav.” Ta hoiab silmad

kinni, mis pole just täpselt see, mida tahan teda tegevat. Ta on eeldatavasti siin mu maale vaatamas, nendesse armumas ja pakkumas mulle isikunäitust galeriis Markel G. Täpselt. Nii see peaks juhtuma. Kuigi, mis tegelikult juhtuma hakkab või miks ta üldse siin on, jääb mulle arusaamatuks.

„Kuidas oleks klaasikese veiniga?” küsin.

Ta teeb silmad lõpuks lahti ning läkitab mulle aeglase sooja naeratuse. „Kas ühined minuga?”

Ma ei saa sinna midagi parata, et naeratan vastu. Ta pole klassikaliselt nägus, selleks on tema näojooned liiga rohmakad, kuid ta hoiakus, laia vahega sügaval asetsevates silmades, lõualohukeses on midagi, mis mind tõmbab. Karisma, ma arvan. See – ja meie ühine minevik.

„Muidugi.” Haaran hunniku lõuendeid, mille olen kuidagi unustanud oma räsitud sohvale, ja toetan need isegi veel rohkem räsitud kohvilaua vastu. Vahel mõtlen, et elan nagu iseenda paroodia: nälgiv kunstnik, kes magab oma ateljees madratsil, et rendi pealt kokku hoida. Siiski – nii see on.

Markel ei liigu paigast. Ta jõllitab mind ühe pika sekundi, siis libiseb tema pilk mu selja taha, nukker ilme näol. Ma tean, et ta mõtleb Isaacist. Arvatavasti peaksin midagi ütleva, kuid ma ei tea, mida öelda. Et mul on kahju? Et olen ikka veel pahane? Et ka mina kaotasin sõbra?

Kallan kahte mahlaklaasi veini ja ta seab ennast sohvale. Päris suur vägitegu, kuna sohva on muhklik ja vajub liiga sügavale, et mugav olla. Peaksin hankima uue või vähemalt mõne pruugitud uue, kuid peremees tõstis just üüri ja ma olen üsna pankrotis.

Istun tema vastu kiiktooli ja kummardun ettepoole. „Kuulsin, et su Jocelyn Gampi näitus läks muinasjutuliselt hästi.”

Ta võtab väikese sõõmu veini. „Need olid tema sulatatud asjad. Müüs maha kõik, mis tal oli. Pluss kolm komisjonitasu. Hämmastav naine. Hämmastav kunstnik. Met's taotleb ateljeekülastust.”

Mulle meeldib, mismoodi ta endale mingit au ei nõua. „Tema müüs”, mitte „mina müüsin” või isegi „meie müüsim”. Äärmiselt haruldane enamiku vahendajate ja galeriioomanike seas...